

การพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี

The Development of Mechanisms for Surveillance and Promotion of Early Childhood Development in Lao Suea Kok Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province

นงการ แสงโชติ

Nongkar Saengchot

Received: March 9, 2024

Revised: May 7, 2024

Accepted: June 4, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การลงพื้นที่ภาคสนาม จัดเวทีร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ข้าราชการ เกษียณ อาสาสมัครสาธารณสุข พระสงฆ์ เป็นต้น และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า เกิดพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี 3 ประการ ได้แก่ 1) พัฒนากลไกด้านบุคคล ฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ให้กับพ่อแม่อาสา คือ คนที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการดูแล ติดตามเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในตำบลเหล่าเสือโก้ก ได้แก่ คัดเลือกอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) อดีตครูที่เกษียณราชการครูศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ เป็นต้น 2) เกิดพัฒนากลไกสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่าย 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1.ภาครัฐ คือ เทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสาธารณสุขอำเภอเหล่าเสือโก้ก โรงพยาบาลเหล่าเสือโก้ก ศูนย์อนามัยที่ 10 2. ภาคประชาสังคม คือ มูลนิธิประชาสังคม และ 3) ภาคประชาชน ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน 3. เกิดพัฒนากลไกด้านการจัดการ 2 ประการ ได้แก่ 1) เกิดคณะทำงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2) ธรรมนูญสุขภาพชุมชน

การวิจัยนี้ถือได้ว่าเป็นการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มอำนาจให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง ส่งเสริมกระจายอำนาจไปยังหน่วยงานระดับตำบลทำให้การบริการและการพัฒนาเป็นไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ตอบสนองความต้องการของประชาชนทำให้งานบริการและการพัฒนามีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนากลไก, การเฝ้าระวัง, ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

Abstract

The research aims to develop mechanisms for the surveillance and promotion of early childhood development in Lao Suea Kok Subdistrict, Lao Suea Kok District, Ubon Ratchathani Province through participatory action research (PAR). Data was collected via in-depth interviews, focus group discussions, field visits, and collaborative forums with stakeholders including parents, health officials, retired civil servants, health volunteers, monks, and others, alongside studying relevant documents and research. The findings reveal that mechanisms for the surveillance and promotion of early childhood development have developed in three areas: 1) Personnel mechanisms, which involve training and educating volunteer parents, including public health volunteers (PHVs), retired teachers, and preschool center staff; 2) Collaborative mechanisms with network partners across three sectors government (Lao Suea Kok Subdistrict Municipality, Ban Pao Child Development Center, Subdistrict Health Promoting Hospital, Lao Suea Kok District Health Office, Lao Suea Kok Hospital, Health Center 10), civil society (Civil Society Foundation), and the public (parents, guardians, and community leaders); and 3) Management mechanisms, include the establishment of 1) a working group for the surveillance and promotion of early childhood development and 2) the creation of a community health charter.

This research can be considered as decentralizing power to local administrative organizations, to empower communities to participate in decision-making and manage their resources. It promotes decentralization to sub-district level agencies, ensuring that services and development are comprehensive and equitable, meeting the needs of the people, and making services and development more effective.

Keyword: Mechanisms Development, Surveillance, Early Childhood Development Promotion

บทนำ

การพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการสร้างพื้นฐานที่แข็งแรงให้กับเด็ก ๆ ตั้งแต่วัยเยาว์ กลไกนี้ประกอบด้วยการติดตาม ประเมิน และสนับสนุนพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจของเด็ก โดยเริ่มต้นจากการสังเกตการณ์เบื้องต้นของผู้ปกครองและครูในชุมชน เพื่อจับสัญญาณหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น ความล่าช้าในพัฒนาการบางด้าน จากนั้นจะมีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปสู่การวางแผนการเรียนรู้และการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเต็มที่และมีสุขภาพจิตที่ดี การมีกลไกที่มั่นคงและได้มาตรฐานสามารถช่วยลดปัญหาในอนาคตและสร้างสังคมที่มีคุณภาพได้

แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564 – 2570 ของประเทศไทยเป็นแผนงานที่ถูกรวบรวมมาเพื่อสนับสนุนการเติบโตและพัฒนาการที่ครอบคลุมของเด็กๆ ในช่วงวัยแรกเริ่ม แผนนี้เน้นไปที่การสร้างพื้นฐานที่แข็งแรงในทุกๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ เพื่อให้เด็ก ๆ มีการพัฒนาที่สมบูรณ์และมีคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่วัยเยาว์ แผนดังกล่าวรวมถึงการเพิ่มคุณภาพและการเข้าถึงบริการดูแลเด็กปฐมวัย การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ การปรับปรุงระบบการเฝ้าระวังและประเมินผลพัฒนาการเด็ก รวมถึงการสร้างความตระหนักและความเข้าใจในสิทธิและการเลี้ยงดูเด็กอย่างมี

คุณภาพให้กับผู้ปกครองและชุมชน (คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2564) การทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วน เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว จะเป็นกุญแจสำคัญในการทำให้แผนพัฒนาเด็กปฐมวัยนี้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งจะช่วยให้เด็กๆ ในประเทศไทยมีสุขภาพที่ดี พร้อมทั้งความสามารถและทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในอนาคต

จากคำแถลงการณ์ของนโยบายของรัฐบาลที่นำโดยนายเศรษฐา ทวีสิน หรือที่รู้จักกันในชื่อ “นโยบายเศรษฐา” มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเด็กปฐมวัยในหลายด้าน รวมทั้งการศึกษา สุขภาพ และสิทธิในการเข้าถึงบริการที่ดี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างพื้นฐานที่แข็งแรงและส่งเสริมการเติบโตของเด็กในทุกๆ ด้านตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้พวกเขาพร้อมสำหรับการศึกษาต่อไปและมีชีวิตที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและเพิ่มคุณภาพของการดูแลเด็กปฐมวัย เช่น การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก หรือการฝึกอบรมผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กเพื่อให้พวกเขารู้วิธีการเลี้ยงดูที่เหมาะสมและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการที่เหมาะสม โดยใช้หลักสูตรและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตและการพัฒนาทางอารมณ์ ตลอดจนการสร้างความตระหนักและสนับสนุนจากชุมชน เพื่อให้ชุมชนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับเด็ก ๆ (เศรษฐา ทวีสิน (2566)

สำหรับการสำรวจข้อมูลพัฒนาการเด็กในเขตสุขภาพที่ 10 ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธรและจังหวัดอำนาจเจริญ ระหว่างเดือน ตุลาคม 2564 – กันยายน 2565 ของ ปีงบประมาณ 2565 พบว่า การสำรวจมีความครอบคลุมในการคัดกรองพัฒนาการเด็ก 5 กลุ่มอายุ ร้อยละ 51.47 โดยจังหวัดมุกดาหาร มีความครอบคลุมมากที่สุด (ร้อยละ 93.37) รองลงมาคือ จังหวัดยโสธร (ร้อยละ 93.25) จังหวัดอำนาจเจริญ (ร้อยละ 92.58) จังหวัดอุบลราชธานี (ร้อยละ 91.13) และจังหวัดศรีสะเกษ (ร้อยละ 90.60) ตามลำดับ ในส่วนของร้อยละของเด็กที่พบพัฒนาการสงสัยล่าช้าจากการคัดกรองครั้งแรกซึ่งต้องพบไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ในภาพรวมของเขต พบร้อยละ 26.88 โดยจังหวัดศรีสะเกษ พบเด็กพัฒนาการสงสัยล่าช้ามากที่สุด (ร้อยละ 29.23) รองลงมาคือจังหวัดมุกดาหาร (ร้อยละ 26.57) จังหวัดยโสธร (ร้อยละ 26.23) จังหวัดอุบลราชธานี (ร้อยละ 26.11) และจังหวัดอำนาจเจริญ พบน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 22.95 นอกจากนี้ยังพบปัญหาการติดตามเด็กมารับการประเมินซ้ำ ภายใน 1 เดือน โดยภาพรวมของเขตสุขภาพที่ 10 ติดตามได้ ร้อยละ 92.52 จังหวัดที่ติดตามได้มากที่สุดคือ จังหวัดอำนาจเจริญ ร้อยละ 95.28 รองลงมาคือ จังหวัดยโสธร ร้อยละ 93.51 ส่วน จังหวัดอุบลราชธานี ติดตามได้น้อยที่สุดเพียง ร้อยละ 92.45 (ข้อมูลจากสำนักงานธารณสุขจังหวัดอุบล HDC ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2564) และเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่าข้อมูลภาพรวมของเขตสุขภาพที่ 10 กลุ่มเด็กอายุ 42 เดือน มีความครอบคลุมมากที่สุด (ร้อยละ 94.17) กลุ่มอายุ 9 เดือน มีการตรวจพบพัฒนาการสงสัยล่าช้า มากที่สุด (ร้อยละ 21.45) และกลุ่มอายุ 30 เดือน มีการติดตามได้มากที่สุด (ร้อยละ 96.18)

การสำรวจพัฒนาการเด็กในตำบลเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี มีทิศทางและแนวโน้มพัฒนาการของเด็กไปในทิศทางเดียวกับสถานการณ์ของเขตสุขภาพที่ 10 และของจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวคือ ในพื้นที่ของตำบลเหล่าเสือโก้ก มีพื้นที่รับรับผิดชอบทั้งสิ้น 12 หมู่บ้าน และในการสำรวจของปี พ.ศ. 2565 มีเด็กอายุ 0-5 ปีที่ต้องประเมินพัฒนาการจำนวนทั้งสิ้น 295 คน ได้รับการประเมินพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 100 พบว่า พัฒนาการสมวัย จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 54.92 พบพัฒนาการสงสัยล่าช้า จำนวน 61 คนคิดเป็นร้อยละ 37.65

จากการพัฒนาใจวิทยาร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน พบว่า ปัจจุบันสถานการณ์การเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัยตำบลเหล่าเสือโก้กยังขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจน พร้อมทั้งขาดความร่วมมือทุกภาคส่วนที่จะบูรณาการบูรณาแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และขาดการพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครอง

อาสาสมัครสาธารณสุข และหน่วยงานที่ขอให้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ขาดความรู้ความเข้าใจการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลไม่รู้จักหรือเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายหรือทักษะพัฒนาการที่สำคัญ เด็กอาจไม่ได้รับการช่วยเหลือที่จำเป็นส่งผลให้มีโอกาสที่ปัญหาจะรุนแรงขึ้นในอนาคต

2. ขาดการพัฒนาศักยภาพพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน พบว่า ที่ผ่านมายังไม่ได้มีวิธีการเพิ่มทักษะ ความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสร้างสังคมที่ทุกเด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและมีชีวิตที่ดี เกิดจากสถานะทางครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง ตลอดจนระบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองในชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. ขาดกลไกความร่วมมือทุกภาคส่วน พบว่า แม้ว่าจะมีโครงสร้างการทำงานในเชิงนโยบายแต่ในระดับปฏิบัติการยังขาดการบูรณาการ ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาการเฝ้าระวังเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยพิจารณาเห็นถึงความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยจะใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นเครื่องมือทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ตลอดจนบูรณาการความรู้ การเฝ้าระวังช่วยให้สามารถระบุปัญหาหรือความล่าช้าในพัฒนาการได้เร็ว ซึ่งช่วยให้สามารถดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงสถานการณ์ในระยะเริ่มต้น พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาการที่สมบูรณ์การสนับสนุนและกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจอย่างสมดุล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดี ขณะเดียวกันยังเสริมสร้างโอกาสในชีวิตเด็กที่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ที่มีโอกาสสูงที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาและอาชีพในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในลดภาระทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถลดความต้องการบริการสุขภาพและการศึกษาพิเศษในระยะยาว ช่วยลดภาระทางเศรษฐกิจและทรัพยากรของประเทศ การเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัยจึงเป็นการลงทุนที่สำคัญที่ไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อเด็กในวัยนั้น ๆ แต่ยังมีผลบวกที่ดีต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวมอีกด้วย นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างพลเมืองไทยให้สติปัญญาที่สมบูรณ์พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอลำเลียว จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ครั้งนี้ที่มุ่งศึกษาพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอลำเลียว จังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สถานการณ์ปัญหาของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ครอบคลุมทักษะ วิธีการเฝ้าระวัง วิธีการประเมิน เกณฑ์การตัดสินใจ นอกจากนั้นยังพัฒนากลไกความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าเสือโก้ก สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำเลียว จังหวัดอุบลราชธานี พ่อแม่ ผู้ปกครอง

โรงเรียน ตลอดจนผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และพระสงฆ์ ที่จะเข้ามาสร้างความร่วมมือการพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) มีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดรวมทั้งทฤษฎี ตลอดจนองค์ความรู้ที่นำมากำหนดกรอบแนวคิดและกรอบในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย พฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เวลาเด็กปรับตัวคุ้นเคยกับผู้ประเมินและได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก การสามารถสื่อสารโต้ตอบและทำตามคำสั่งได้ดี พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม จากเอกสารสิ่งพิมพ์ สถิติ รายงาน บันทึกการประชุมของภาคราชการ และชุมชน รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย องค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สถานการณ์ปัญหาของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ครอบครัวทักษะ วิธีการเฝ้าระวัง วิธีการประเมิน เกณฑ์การตัดสิน ตลอดจนพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เวลาเด็ก ปรับตัวคุ้นเคยกับผู้ประเมินและได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก การสามารถสื่อสารโต้ตอบและทำตามคำสั่งได้ดี พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview technique) โดยใช้แนวสัมภาษณ์ (Interview guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย ความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สถานการณ์ปัญหาของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ครอบครัวทักษะ วิธีการเฝ้าระวัง วิธีการประเมิน เกณฑ์การตัดสิน สถานการณ์ของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ตลอดจนพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เวลาเด็ก ปรับตัวคุ้นเคยกับผู้ประเมินและได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก การสามารถสื่อสารโต้ตอบและทำตามคำสั่งได้ดี พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม

2.2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview schedule) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้พัฒนาการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย ความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สถานการณ์ปัญหาของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ครอบครัวทักษะ วิธีการเฝ้าระวัง วิธีการประเมิน เกณฑ์การตัดสิน ตลอดจนพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เวลาเด็ก ปรับตัวคุ้นเคยกับผู้ประเมินและได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก การสามารถสื่อสารโต้ตอบและทำตามคำสั่งได้ดี พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focused group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group think) โดยใช้เทคนิค Appreciation-Influence-Control (AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) แผนที่ความรู้ (Mind Mapping) รวมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งภายในกลุ่มและโอกาส ข้อจำกัดภายในพัฒนาการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย (SWOT Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดเวทีประชาคมพัฒนาการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย ความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สถานการณ์ปัญหาของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ครอบครัวทักษะ วิธีการเฝ้าระวัง วิธีการประเมิน เกณฑ์การตัดสิน เป็นต้น และการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชน

2.4 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (Target Group Analysis: TGA) โดยใช้รายการสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) เทศบาลตำบล

เหล่าเสื่อโก้ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเหล่าเสื่อโก้ง พ่อแม่ ผู้ปกครอง โรงเรียน ตลอดจนผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และพระสงฆ์ ที่จะเข้ามาสร้างความร่วมมือการพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เป็นต้น

2.5 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยใช้แบบตรวจรายการ (Checklist) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติรวมทั้งปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่ ผู้ปกครองการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในตำบลเหล่าเสื่อโก้ง โดยแบ่งลักษณะของปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 3 ทิศทาง คือ 1. ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (Positive direction) 2. ปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (Negative direction) และ 3. ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกลาง (Neutral direction) จากการทำกิจกรรมร่วมกันของประชาชน โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการและเก็บข้อมูลสถานการณ์ ระยะวิเคราะห์ข้อมูล ระยะปฏิบัติการและระยะสรุปผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1 ระยะเตรียมการและเก็บข้อมูลสถานการณ์

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจากเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ ตำรา และคู่มือปฏิบัติการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องข้อมูลองค์ความรู้พัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย ความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สถานการณ์ปัญหาของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ตลอดจนการประสานความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาโจทย์วิจัย ตลอดจนการชี้แจงโครงการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) เทศบาลตำบลเหล่าเสื่อโก้ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเหล่าเสื่อโก้ง พ่อแม่ ผู้ปกครอง โรงเรียน ตลอดจนผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และพระสงฆ์ ที่จะเข้ามาสร้างความร่วมมือการพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เป็นต้น

2. ระยะวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งศึกษาศักยภาพพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สถานการณ์ปัญหาของเด็กและภูมิหลังครอบครัวในเขตความรับผิดชอบ ครอบคลุมทักษะ วิธีการเฝ้าระวัง วิธีการประเมิน เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายการพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ตลอดจนการสร้างระบบความมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ในการสร้างความรู้ในการจัดการระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยภายในชุมชน

3. ระยะปฏิบัติการ

จัดเวทีออกแบบพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพิ่มทักษะองค์ความรู้การพัฒนาส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ให้มีพัฒนาการที่ดี มีทักษะทางสังคม ตลอดจนศึกษาชีวิตประจำวัน พฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เวลาเด็กปรับตัวคุ้นเคยกับผู้ประเมินและได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก เพื่อนำไปไปสู่การทดลองปฏิบัติการพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) และถอดบทเรียนความสำเร็จพัฒนาโครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ร่วมกันร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน

ผลการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างและปรับปรุงระบบหรือกลไกเพื่อตรวจสอบและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี การพัฒนาการเหล่านี้รวมถึงการสร้างมาตรฐานการดูแลที่เหมาะสม การศึกษาเรื่องสุขภาพและพัฒนาการ การให้คำปรึกษาและสนับสนุนแก่ผู้ปกครอง และการจัดหาบริการและทรัพยากรที่เหมาะสม ทั้งนี้ยังรวมถึงการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อติดตามและประเมินผลพัฒนาการของเด็ก การพัฒนาการเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็ก ๆ มีพัฒนาการที่สมบูรณ์แบบ สุขภาพดี และมีความพร้อมในการเรียนรู้และเติบโตในสังคม ผู้วิจัยได้พัฒนาการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี 3 ประการ ได้แก่ 1. พัฒนาการในด้านบุคคล 2. การพัฒนาการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 3. พัฒนาการด้านการจัดการ มีรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาการในด้านบุคคล

การพัฒนาการด้านบุคคล ได้แก่ การฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ให้กับพ่อแม่อาสา คือ คนที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการดูแล ติดตามเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในตำบลเหล่าเสือโก้ก ได้แก่ คัดเลือกอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) ที่มีจิตอาสาพัฒนาการเด็ก อดีตครูที่เกษียณราชการ ครูศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้จัดหลักสูตรฝึกอบรม “กิน กอด เล่น เล่า นอนเฝ้าดูฟัน” โดยเชิญ แพทย์หญิง ประภาภรณ์ เพชรมาก ผู้เชี่ยวชาญกุมารแพทย์ด้านพัฒนาการเด็ก มาให้ความรู้กับอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) มาอบรมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งเป็นเอกสารที่มีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงอายุต้น ๆ คู่มือนี้จะรวมถึงหลักการและเป้าหมายของการเฝ้าระวัง วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก ทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านการเข้าใจภาษา ด้านการใช้ภาษา และด้านการช่วยเหลือตัวเอง เข้าสังคม อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนผู้ปกครอง แนวทางการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่ไม่สามารถประเมินพัฒนาการผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด และการสร้างเครือข่ายการสนับสนุนทั้งในและนอกครอบครัว เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตและการเรียนรู้ของเด็ก (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ทั้งนี้ผู้ที่ผ่านการอบรมในฐานะ “พ่อแม่อาสา” จะทำหน้าที่สำรวจเด็กที่มีอายุระหว่าง แรกเกิด-5 ปี ทั้ง 12 หมู่บ้าน พร้อมทั้งแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ติดตาม ประเมินผล พร้อมทั้งทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำผู้ปกครองทุกขั้นตอน เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาการที่สมวัย นอกจากนี้ “พ่อแม่อาสา” พร้อมทั้งหน้าที่ประสานความร่วมมือกับครูศูนย์เด็กเล็กบ้านเป้าให้ช่วยติดตามดูแลเด็กที่มีปัญหาและมีพัฒนาการไม่สมวัย นอกจากนี้ “พ่อแม่อาสา” ยังได้ไปทำกิจกรรมกับพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีลูกอายุระหว่าง แรกเกิด-5 ปี ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก พร้อมทั้งสอนการสังเกตพัฒนาการ บันทึก การส่งเสริมโภชนาการ การอ่านหนังสือ การเล่นกับลูก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย

4. ระยะสรุปประเมินผล

จัดเวทีผลักดันนโยบายสาธารณะสู่วาระในระดับจังหวัด เพื่อสร้างเป็นชุมชนแหล่งเรียนรู้ ร่วมกับ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) เทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้ก สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเหล่าเสือโก้ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง โรงเรียน ตลอดจนผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และพระสงฆ์ ที่จะเข้ามาสร้างความร่วมมือการพัฒนาการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาค้นครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอลำเสด็จ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีศักยภาพและมียุทธศาสตร์ความรู้ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย สำหรับการกลุ่มเป้าหมายครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและพัฒนาการเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 1. แกนนำอาสาสมัครนักวิจัยเชิงพื้นที่ จำนวน 40 คน 2. พระสงฆ์ นักพัฒนา จำนวน 5 รูป 3. ประชาชนในตำบลเหล่าเสือโก้ก จำนวน 90 คน 4. ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ จำนวน 20 คน 5. ผู้อาวุโสที่มีปราชญ์ จำนวน 40 คน 6. คณะครูโรงเรียนจำนวน 5 คน 7. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำเสด็จ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) เทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้ก สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำเสด็จ จำนวน 40 คน รวม 240 คน

2. การพัฒนากลไกสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำหรับการสร้างกลไกความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อสร้างและสนับสนุนระบบการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพและการส่งเสริมพัฒนาการที่สมบูรณ์แบบให้กับเด็กวัยปฐมวัย การร่วมมือครั้งนี้รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดสรรทรัพยากร การสร้างนโยบายและโปรแกรมเฝ้าระวังและส่งเสริม การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เด็ก ๆ ได้รับการดูแลและการส่งเสริมที่ต่อเนื่องและครอบคลุมทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ อารมณ์ สังคมและความสามารถในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันนี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของเด็กและครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการทำงานร่วมกันครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 บทบาทภาครัฐ บทบาทของรัฐบาลในการติดตามและส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นมีหลายแง่มุมและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับประกันความเป็นอยู่ที่ดีและการเติบโตแบบองค์รวมของเด็กในช่วงปฐมวัย เช่น หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนานโยบายและกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานสำหรับการดูแลและการศึกษาปฐมวัย ซึ่งรวมถึงข้อบังคับสำหรับศูนย์ดูแลเด็ก มาตรฐานด้านสุขภาพและความปลอดภัย (Irwin, Siddiqi & Hertzman, 2007) และแนวปฏิบัติด้านหลักสูตร รวมถึงการจัดเงินทุนและการจัดสรรทรัพยากร (Funding and Resource Allocation) เพื่อช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวเพื่อเข้าถึงบริการสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องจัดโปรแกรมสาธารณสุขและโภชนาการ (Public Health and Nutrition Programs) การให้บริการด้านสุขภาพ เช่น การฉีดวัคซีน โปรแกรมโภชนาการ และการตรวจคัดกรองพัฒนาการ และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง (Community and Parental Engagement) ให้มีระบบการดูแลเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในชุมชน (Nores & Fernandez, 2018) ซึ่งภาคีเครือข่ายภาครัฐที่เข้าร่วมดำเนินการ ได้แก่ เทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สาธารณสุขอำเภอลำเสด็จ ดังนี้

2.1.1 บทบาทการทำงานของเทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้กกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ การวางนโยบายและกำหนดมาตรฐาน เช่น การกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์ดูแลเด็ก หรือโรงเรียนอนุบาลในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้ก พร้อมทั้งการจัดสรรทรัพยากรและการให้การสนับสนุนทางการเงินเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการศึกษาในช่วงปฐมวัย การส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนา เช่น โปรแกรมอ่านหนังสือสำหรับเด็ก หรือกิจกรรมเสริมทักษะต่าง ๆ ตลอดจนการสนับสนุนสุขภาพและโภชนาการที่สมบูรณ์ (ชินทรัพย์ มะชะรา พรทิพย์ กกฝ่าย สุกัญญา ขารสินธุ์ สังคม ศุภรัตนกุล และดวงพร แสงสุวรรณ, 2564) ดังนั้นเทศบาลเหล่าเสือโก้กมีหน้าที่สำคัญในการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยการจัดหาบริการและสนับสนุนที่เหมาะสม การกำหนดนโยบายและ

มาตรฐาน และการสร้างความตระหนักในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาในช่วงวัย

2.1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป่ากับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ การจัดหาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่ปลอดภัย สะอาด และกระตุ้นพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา และการให้การดูแลและการศึกษาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของเด็ก การส่งเสริมสุขภาพและโภชนาการ เช่น การออกกำลังกาย การฉีดวัคซีน เป็นต้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

2.1.3 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเหล่าเสือโก้กกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ การตรวจสอบและประเมินพัฒนาการ เช่น ด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ การใช้กล้ามเนื้อเล็ก การเข้าใจภาษา การใช้ภาษา การช่วยเหลือตัวเอง และพัฒนาการทางสังคม เพื่อจำแนกเด็กที่อาจสงสัยล่าช้าหรือปัญหาทางพัฒนาการและจัดการสนับสนุน หรือแนะนำเข้าสู่การรักษาที่เหมาะสม พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและการศึกษาผู้ปกครอง วิธีการสนับสนุนพัฒนาการ การเลี้ยงดูที่เหมาะสม และการจัดหาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมศึกษาและการส่งเสริม เช่น กิจกรรมอ่านหนังสือสำหรับเด็ก กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหว หรือการเรียนรู้ผ่านการเล่น (อัจฉรา ผาดโผน วรพจน์ พรหมสัถยพรต และ รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์, 2562) พร้อมทั้งการส่งเสริมสุขภาพและโภชนาการ เช่น การฉีดวัคซีน การตรวจสุขภาพประจำปี การให้คำปรึกษาด้านโภชนาการ และการติดตามสุขภาพของเด็ก และการติดตามและการรายงาน เพื่อให้สามารถประเมินผลและปรับปรุงการดูแลเด็กได้อย่างต่อเนื่อง

2.1.4 สาธารณสุขอำเภอเหล่าเสือโก้กกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ การจัดทำแผนงานและนโยบายด้านสุขภาพและพัฒนาการเด็กในระดับอำเภอ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานและเป้าหมายของระดับประเทศและจังหวัด พร้อมทั้งการตรวจสอบและประเมินพัฒนาการ เพื่อให้ได้รับการแก้ไขหรือการรักษาที่เหมาะสม นอกจากนี้ให้บริการสุขภาพและคำปรึกษาด้านพัฒนาการและการเลี้ยงดูเด็กกับผู้ปกครอง รวมทั้งการส่งเสริมการฉีดวัคซีนและโภชนาการที่เหมาะสม ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัย และการณรงค์และการส่งเสริมในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็ก การส่งเสริมการอ่านหนังสือ หรือการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดู

2.1.5 โรงพยาบาลเหล่าเสือโก้กมีบทบาทหน้าที่ตรวจประเมินคัดกรองพัฒนาการเด็กต่อเนื่อง เมื่อได้รับการส่งต่อจากพื้นที่กรณีเด็ก แรกเกิด-5 ปี ในพื้นที่ตำบลเหล่าเสือโก้กเมื่อถูกประเมินเบื้องต้นจาก อาสาพัฒนาการเด็กในชุมชนพบความผิดปกติด้านใดด้านหนึ่งของเด็กจะมีการส่งต่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเหล่าเสือโก้กประเมินซ้ำ และกระตุ้นพัฒนาการด้านที่สงสัยล่าช้า 1 เดือน หากพบความสงสัยล่าช้าจะมีการส่งต่อเด็กเพื่อประเมินและกระตุ้นพัฒนาการต่อเนื่องอีก 3 เดือนที่ โรงพยาบาลเหล่าเสือโก้ก ถ้าพัฒนาการเด็กล่าช้าจริงแพทย์จะมีระบบส่งต่อเด็กไปยังโรงพยาบาลแม่ข่ายให้แพทย์เฉพาะทางได้ดูแลเด็กและผู้ปกครองต่อไป

2.2 ภาคประชาสังคม คือ มูลนิธิประชาสังคม จังหวัดอุบลราชธานีเข้าร่วมทำงานการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการสนับสนุนและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมถึงการเสนอแนวคิดและการสนับสนุนนโยบายเพื่อเด็ก พร้อมทั้งการณรงค์และการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของพัฒนาการเด็กปฐมวัย การเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพและการสนับสนุนที่เด็กต้องการ และการจัดหาบริการสนับสนุนต่อเด็กและครอบครัว เช่น ศูนย์เลี้ยงดูเด็ก จัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเล่น พร้อมทั้งเป็นสะพานเชื่อมระหว่างครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานรัฐ เพื่อให้เด็กๆ ได้รับการบริการและการสนับสนุนที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่

การเลี้ยงดูและการสนับสนุนภายในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน 12 หมู่บ้านในตำบลเหล่าเสือโก้กที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การให้ความรัก การเล่น การสนทนา และการให้อาหารที่เหมาะสมเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาการที่ดีและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น กลุ่มเล่นสำหรับเด็ก จัดกิจกรรมการเลี้ยงดูเพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนและแลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งนี้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนให้ความรู้และการศึกษาตนเอง เช่น ผ่านหนังสือ สื่อออนไลน์ หรือการเข้าร่วมสัมมนา (สิทธิพงศ์ ปาปะกัง, 2565)

3. พัฒนากลไกด้านการจัดการ

การพัฒนากลไกด้านการจัดการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกับหลายภาคส่วนเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ กำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติ กำหนดและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เช่น งบประมาณ บุคลากร และสถานที่ที่เหมาะสมกับกิจกรรมและโครงการที่จะดำเนินการ พร้อมทั้งออกแบบ พัฒนา และปรับปรุงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อาทิ การตรวจวัดพัฒนาการ การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่น การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง พร้อมทั้งขับเคลื่อนนโยบายให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดอุบลราชธานี และนโยบายของประเทศ สำหรับการวิจัยนี้เกิดการพัฒนาการกลไกด้านการจัดการ 2 ประการ ได้แก่ 1. เกิดคณะทำงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2. ธรรมนูญสุขภาพชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 เกิดคณะทำงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า การตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลด้านพัฒนาการเด็ก นายกเทศมนตรีตำบลเหล่าเสือโก้กเป็นประธาน ดำรง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเหล่าเสือโก้ก ผู้นำชุมชนทั้ง 12 หมู่บ้าน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเหล่าเสือโก้ก ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเป่า และข้าราชการครูเกษียณเข้ามาเป็นคณะทำงานในฐานะ “พ่อแม่อาสา” ดูแลเด็กให้เป็นไปตามพัฒนาการที่เหมาะสม เช่น การพูด การเดิน การเรียนรู้ และพัฒนาการทางสังคม กิจกรรมอ่านหนังสือสำหรับเด็ก กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหว หรือการเรียนรู้ผ่านการเล่น เป็นต้น การตั้งคณะกรรมการครั้งนี้เป็นผลมการดำเนินงานระหว่างขับเคลื่อนนโยบายจากข้างบน (Top-down) ได้แก่ นโยบายของจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี ศูนย์อนามัยที่ 10 แผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเหล่าเสือโก้กในฐานะผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ จะเห็นได้ว่าการเกิดคณะทำงานด้านพัฒนาการเด็กระดับหมู่บ้าน (Child Family Community Team : CFCT) จำนวน หมู่บ้านละ 5 คน โดยทำหน้าที่การวางแผนการทำงานร่วมกัน มีการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ติดตามและประเมินผล จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กในระดับตำบลมีรายงานการสรุปผลการดำเนินงาน 3 ครั้งต่อคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลด้านพัฒนาการเด็ก ซึ่งการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล (พชต.) ขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาการเด็ก จำนวน 20 คน โดยมีนายกเทศมนตรีตำบลเหล่าเสือโก้กเป็นประธาน และมีคณะอนุกรรมการประกอบด้วยหลายภาคส่วน อาทิ ส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ส่วนการศึกษา (ร.ร. ประถมศึกษา/ศพด./ร.ร.อนุบาล) อสม. ส่วนสาธารณสุข(รพ./รพสต./สสอ) และจิตอาสาพัฒนาการเด็ก พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ปกครอง ได้รับการเพิ่มศักยภาพด้วยการฝึกอบรม ทบทวนความรู้เกี่ยวกับการประเมิน เฝ้าระวัง ส่งเสริม และสามารถติดตามพัฒนาการเด็กตามคู่มือ DSPM และกล่องประเมินพัฒนาการเด็ก การดำเนินการดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นการผสมผสานเชิงนโยบายจากข้างบนและข้างล่าง หรือเรียกว่า Hybrid Policy อย่างลงตัวและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศอีกด้วย

3.2 เกิดธรรมนูญตำบล พบว่า เป็นเอกสาร หรือ ข้อตกลงที่มีเป้าหมาย เพื่อประกาศหลักการและแนวทางปฏิบัติ ส่งเสริมและรักษาสุขภาพของชุมชน โดยถูกพัฒนาและนำมาใช้โดยชุมชนเองหรือร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กร

ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการสร้างธรรมาภิบาลมาจากความต้องการของชุมชน กำหนดหลักการ แนวทางปฏิบัติ พร้อมทั้งอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการระดมสมอง ออกแบบ วางแผน จนกลายเป็นฉันทามติร่วมกัน ดังนั้นธรรมาภิบาลไม่เพียงแต่เป็นเอกสารที่ระบุถึงแนวทางการดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงถึงความมุ่งมั่นของชุมชนในการพัฒนาและรักษาสุขภาพในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วม การรับผิดชอบร่วมกัน (Butterfoss, 2007) ซึ่งการวิจัยนี้ได้เกิดเป็นธรรมาภิบาลเหล่าเสือโก้ก มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้มีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา โดยใช้ธรรมาภิบาลสุขภาพตำบล จำนวน 9 หมวด ประกาศ ณ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 ได้แก่ หมวดที่ 1 ว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล หมวดที่ 2 ว่าด้วยความอยู่ดีมีสุข หมวดที่ 3 ว่าด้วยสุขภาพดี หมวดที่ 4 ว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม หมวดที่ 5 ว่าด้วยการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมวดที่ 6 ว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร หมวดที่ 7 ว่าด้วยความรู้และปัญญา หมวดที่ 8 ว่าด้วยการควบคุมป้องกันโรคติดต่อไวรัสโคโรนา (โควิด-2019) หมวดที่ 9 ว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีมาตรการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยครอบคลุม 7 ดี ได้แก่ กินดี พัฒนาการดี สมองดี สุขภาพดี อารมณ์ดี สื่อสารดี ปลอดภัยดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กินดี ส่งเสริมให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายให้เด็กแรกเกิดถึง 6 ปีทุกคน ได้กินนมแม่ เด็กอายุ 6 เดือน-1 ปีขึ้นไป ต้องได้กินนมแม่ ร่วมกับอาหารตามวัย เด็กอายุ 1 ปี ขึ้นไป จัดอาหารเมนูไข่ให้เด็ก อย่างน้อยวันละ 1 ฟอง ดื่มนมอย่างน้อยวันละ 1 - 3 แก้ว และใช้เกลือไอโอดีนปรุงอาหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียน ต้องมีอาหารเมนูไข่ให้เด็กทุกวัน และให้เด็กดื่มนมอย่างน้อยวันละ 1 ถ้วย โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและทีมอาสาพัฒนาเด็กแจกยี่ห้อเสริมธาตุเหล็กให้เด็ก กินสัปดาห์ละ 1 ครั้ง พร้อมทั้งชุมชนจัดกิจกรรมตักบาตรนมจืด ไข่ เกลือไอโอดีน เพื่อมอบให้เด็กและหญิงตั้งครรภ์ เดือนละ 1 ครั้ง เทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้ก สนับสนุนงบประมาณ ตามโครงการแก้ไขปัญหาลูกพัฒนาการไม่สมวัย

2. พัฒนาการดี พ่อแม่ปู่ย่าตายายอ่านและใช้คู่มือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) กับเด็กอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประเมินคัดกรองพัฒนาการด้วยเครื่องมือคู่มือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ให้เด็กทุกคน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนประเมินคัดกรองพัฒนาการ ด้วยเครื่องมือคู่มือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กระดับชั้นอนุบาลทุกคน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) และทีมอาสาพัฒนาการ กระตุ้น ติดตามเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าให้มีรับบริการตามนัดเทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้กสนับสนุนรถ รับ-ส่ง เด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ให้ไปรับบริการตามนัดโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่ต้องได้รับการดูแลใกล้ชิด

3. สมองดี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะสมองของเด็กปฐมวัย โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสติปัญญาเด็ก พ่อแม่ปู่ย่าตายาย กอดเด็ก เล่นกับเด็กทุกวัน เล่านิทานให้เด็กฟังอย่างน้อยวันละ 10 นาที อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) และทีมอาสาพัฒนาเด็กดำเนินการช่วยสอนปู่ย่าตายายในการทำกิจกรรมกับเด็ก ช่วยอ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟัง กำกับติดตาม กระตุ้นให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายเล่นกับเด็ก เล่านิทานให้เด็กฟังทุกวัน และปราชญ์ชาวบ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน เดือนละ 1 ครั้ง

4. สุขภาพดี อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) และทีมอาสาพัฒนาเด็ก ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงเด็ก ทุก 3 เดือนเด็กที่มีพัฒนาการไม่สมวัย เช่น ผอม อ้วน เตี้ย โดยชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูงทุก 1 เดือน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจาะเลือดตรวจความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดง (คัดกรองภาวะซีดในเด็ก) เมื่อเด็กอายุ 9 เดือน - 1 ปี, 3 ปี และ 7 ปี ทุกคน กรณีเด็กซีด ให้กินยาเสริมธาตุเหล็ก 1 เดือน หากยังพบภาวะซีดอยู่ให้ส่งต่อเพื่อการตรวจหาพยาธิที่โรงพยาบาลเหล่าเสือโก้ก ทันตสาธารณสุข ตรวจและเคลือบฟลูออไรด์ให้เด็กทุกคน ตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียน จัดกิจกรรมให้เด็กกระโดดโลดเต้น สะสมอย่างน้อยวันละ 60 นาที

5. อารมณ์ดี พ่อแม่ปู่ย่าตายายเข้าร่วมกิจกรรมอบรมการสร้างสร้างเด็กอารมณ์ดี “ฮู้ผู้ดี” ทุกครอบครัว พร้อมทำกิจกรรมฝึกเด็กให้ “ฮู้ผู้ดี” กับเด็กทุกวัน อย่างน้อยวันละ 10 นาที เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครู จัดการอบรมสร้างเด็กเก่ง อารมณ์ดี “ฮู้ผู้ดี” อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) และทีมอาสาพัฒนาเด็กช่วยสอนปู่ย่าตายาย ในการทำกิจกรรมฝึกเด็กให้ “ฮู้ผู้ดี” กับเด็ก และกำกับติดตาม กระตุ้นให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายกิจกรรมเด็กให้ “ฮู้ผู้ดี” อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

6. สื่อสารดี ผู้นำชุมชน หรือผู้แทน สื่อสารข้อมูลการดูแลหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยในหอกระจายข่าว หมู่บ้านอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) และทีมอาสาพัฒนาเด็ก สื่อสาร มาตราการ 7D “กินดี พัฒนาการดี สมองดี สุขภาพดี อารมณ์ดี สื่อสารดี ปลอดภัยดี” และบริการการพัฒนาเด็กปฐมวัย ต.เหล่าเสือโก้ก แก่พ่อแม่ปู่ย่าตายาย ทุกครอบครัว

7. ปลอดภัยดี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียน สอนวิธีการป้องกันอุบัติเหตุในท้องถิ่น ของมีคมภายในบ้าน การระวังตักน้ำให้กับเด็กในชั้นเรียน พ่อแม่ปู่ย่าตายายเป็นตัวอย่างของเด็กในการป้องกันอุบัติเหตุในท้องถิ่น โดยการสวมหมวกนิรภัย คาดเข็มขัดนิรภัยทุกครั้งที่ใช้ขับรถ ดำรงสอนเรื่องวินัยจราจรให้เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ภาพที่ 1 ธรรมนูญตำบลเหล่าเสือโก้ก ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย

ดังนั้นธรรมนูญสุขภาพถือเป็นแนวปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อควบคุมและจัดลำดับความสำคัญด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีภายในชุมชนหรือองค์กร โดยทั่วไปจะรวมถึงพันธกรณีในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การเข้าถึงการรักษาพยาบาลอย่างเท่าเทียมกัน การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และธรรมาภิบาลด้านสุขภาพร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างแนวทางที่ยั่งยืนและร่วมกันในการปรับปรุงผลลัพธ์ด้านสาธารณสุข (Ruger,2020)

อภิปรายผล

การพัฒนาโลกความร่วมมือโดยทั่วไปเป็นการสร้างกระบวนการที่มีโครงสร้าง ระบบ หรือการจัดการที่หน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กร ประเทศ หรือบุคคล ร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือความสนใจร่วมกัน จุดมุ่งหมายคือการอำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ การประสานงาน และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาโลกความร่วมมือเกี่ยวข้องกับหลายขั้นตอน รวมถึงการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การรับรู้และการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของฝ่ายต่าง ๆ การสร้างช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจน และการจัดทำระเบียบการหรือข้อตกลงที่กำหนดลักษณะของความร่วมมือ ใช้ในบริบทต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความร่วมมือทางธุรกิจ การพัฒนาชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กฎเกณฑ์สำคัญคือการสร้างวิธีที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสำหรับฝ่ายต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกัน เอาชนะความท้าทาย และเพิ่มผลกระทบจากความพยายามร่วมกันให้สูงสุด (Li, 2021) การวิจัยครั้งนี้เกิดข้อค้นพบที่โดดเด่น 3 ประการ

ประการแรก เกิดคณะทำงานขับเคลื่อนการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับตำบล (พชต.ด้านพัฒนาการเด็ก) ที่ช่วยกันคิด วางแผนงาน กำหนดเป้าประสงค์ร่วมกัน มีกิจกรรมการดำเนินงานชัดเจน เป็นขั้นตอน ที่ปฏิบัติได้จริง แล้วร่วมประเมินผล วิเคราะห์ส่วนขาด และร่วมรับผิดชอบ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล ได้มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลในประเด็นพัฒนาการเด็กขึ้นมาเป็นการเฉพาะ เนื่องจากการสำรวจพัฒนาการเด็กในอำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี มีทิศทางและแนวโน้มพัฒนาการของเด็กไปในทิศทางเดียวกับสถานการณ์ของเขตสุขภาพที่ 10 และของจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวคือ ในการสำรวจของปี พ.ศ. 2561 มีเด็กอายุ 0-5 ปี ที่ต้องประเมินพัฒนาการจำนวนทั้งสิ้น 233 คน ได้รับการประเมินพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 100 พบพัฒนาการสงสัยล่าช้าจำนวน 62 คนคิดเป็นร้อยละ 26.61 คณะอนุกรรมการชุดนี้มีจำนวน 15 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี เป็นประธาน กำนัน ผอ.กองการศึกษา ตัวแทนผู้นำชุมชน ผอ.โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ ผู้อำนวยการศูนย์มั่งคั่งในตัวแทนอาสาพัฒนาการ ม. 12 พยาบาลวิชาชีพจิตวิทยาเด็ก ประธานอาสาสมัครสุขชุมชน (อสม.) ระดับอำเภอ ผอ.รพสต.เหล่าเสือโก้ก พยาบาล และคุณครู

การได้มาซึ่งทีมคณะทำงานนี้ เกิดจากการวิเคราะห์เพื่อหาทุนในชุมชนที่จะสามารถนำมาออกแบบและต่อยอดเพื่อการเป็นกลไกเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สมัย พบว่า ทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้นำชุมชน และกลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ในด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับเทศบาลตำบลเหล่าเสือโก้ก มีนายกเทศมนตรีตำบลเหล่าเสือโก้กและทีมงานที่มีวิสัยทัศน์ นอกจากนี้ พื้นที่ตำบลเหล่าเสือโก้ก ยังเป็นพื้นที่ตั้งของหน่วยงานราชการต่าง ๆ มีโรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีบุคลากรเชี่ยวชาญด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก สามารถประเมิน ส่งต่อ ตามระบบได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีแนวทางการส่งต่อเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าชัดเจน จึงทำให้การแต่งตั้งคณะทำงานด้านพัฒนาการเด็กระดับตำบล (พชต.) มีองค์ประกอบที่มาจากหลากหลายหน่วยงาน คณะทำงานมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ และวางแผนการทำงานร่วมกัน ในการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอีกด้วย

ประการที่สอง ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ ตลอดจนสามารถสังเกตพฤติกรรม และพัฒนาการที่ผิดปกติ ส่งต่อข้อมูลได้อย่างดี ซึ่งครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองได้รับการอบรมเพิ่มศักยภาพ ตามหลักสูตรและคู่มือการเพิ่มศักยภาพครูและผู้ปกครอง มีคู่มือสำหรับการเฝ้าระวังและติดตามพัฒนาการเด็กมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 0-5 ปี สามารถประเมินพัฒนาการตามช่วงอายุเด็ก 0-5 ปี และสามารถกระตุ้นพัฒนาการตามช่วงอายุเด็ก 0-5 ปี ได้

ประการที่สาม เกิดมาตรการ 7 ดี ในหมวด 9 ของธรรมนูญตำบล ได้แก่ กินดี พัฒนาการดี สมองดี สุขภาพดี

อารมณ์ดี สื่อสารดี พลอดภัยดี ซึ่งถือได้ว่าธรรมนูญตำบลถือได้ว่าเป็นการจัดระบบบริหารราชการแบบฐานรากการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มอำนาจให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง ส่งเสริมกระจายอำนาจไปยังหน่วยงานระดับตำบลทำให้การบริการและการพัฒนาเป็นไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ตอบสนองความต้องการของประชาชนทำให้งานบริการและการพัฒนามีประสิทธิภาพมากขึ้น และเกิดเสริมสร้างประชาธิปไตยทำให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยมากขึ้น (Boyd, 2012)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย : Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM)*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
- ชรินทร์พร มะชะรา พรทิพย์ กกฝ่าย สุกัญญา ฆารสินธุ์ สังคม ศุภรัตน์กุล และดวงพร แสงสุวรรณ. (2564). ความรู้และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของผู้ดูแลและพัฒนาการด้านภาษาของเด็กอายุ 2-5 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตเทศบาลแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*. 15 (38) ; 574-587.
- คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย. (2564). *แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564 – 25670*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เศรษฐา ทวีสิน. (2566). *คำแถลงนโยบายนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาของคณะรัฐมนตรี*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- สิทธิพงศ์ ปาปะกัง. (2565). บทบาทของผู้ปกครองในการประเมินพัฒนาการเด็กตามคู่มือ DSPM. *วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม*. 19(2) ;176-185
- อัจฉรา ผาดีโพน วรพจน์ พรหมสัฒยพต และ รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์. (2562). การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตำบลเขิน อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*. 5 (1);121-138.
- Boyd, D. R. (2012). *The right to a healthy environment: Revitalizing Canada's constitution*. UBC Press.
- Butterfoss, F. D. (2007). *Coalitions and partnerships in community health*. John Wiley & Sons.
- Irwin, L. G., Siddiqi, A., & Hertzman, G. (2007). *Early child development: A powerful equalizer*. Vancouver, BC: Human Early Learning Partnership (HELP).
- Li, J. (2021). Development of BRICS cooperation mechanism in new geopolitical conditions. *In Proceedings of Topical Issues in International Political Geography* (pp. 303-312). Springer International Publishing.
- Nores, M., & Fernandez, C. (2018). Building capacity in health and education systems to deliver interventions that strengthen early child development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1419(1), 57-73.
- Ruger, J. P. (2020). A healthy constitution. *RSA Journal*, 166(2) (5582), 10-15.